

bu hükmün mücâverete niyet eden kişinin Harem'de yaşamanın gereklerini yerine getirme hususunda kendinden emin olması şartına bağlı olduğunu özellikle belirtmektedir.

Mücâveret kavramı daha sonra Medina'de ikamet için de kullanılmıştır. Mekke'de mücâveretin mekruh olduğunu dair delillerin bu bölgeye gösterilmesi gereken hürmetle doğrudan ilişkili olduğundan yola çıkan İbnü'l-Hümâm, Ebû Hanîfe'nin bu konudaki görüşünün Medine için de geçerli olması gerektiğini ifade eder. Ancak Hanîfe mezhebinde İbnü'l-Hümâm'ın bu fikrinin tercih edilmediği anlaşılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye*, I, 314; Buhârî, "İ'tikâf", 2, 4, 19, "Hâyîz", 2, 5; Fâkihî, *Aḥbâru Mekke* (nşr. Abdülmelik b. Abdullah b. Dehîş), Mekke 1407/1986, II, 282-310; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* (nşr. Hamdî Abdülmecîd es-Selefî), Beirut, ts. (Dâru ihyâ'i-t-tûrâsi'l-Arabî), IX, 222; Gazzâlî, *İhya'*, Kahire, ts. (el-Mektebetü't-ticâriyyetü'l-kubrâ), I, 243-244; İbn Rûşd, *el-Beyân ve't-tâhîşîl* (nşr. Saîd A'râb), Beirut 1404/1984, II, 552; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtihi'l-gayb*, IV, 52; İbn Kudâme, *el-Muġnî*, I, 13; III, 556; VI, 124; Nevevî, *el-Mecmû'*, VIII, 278-279; a.mlf.. Şerhu Mûslîm, IX, 151, 152; İzzeddin İbn Cemâa, *Hidâye'tu's-sâlik ile'l-mezâhibi'l-erba'a fi'l-menâsîk* (nşr. Nûreddin İtr), Beirut 1414/1994, I, 101-103; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kâdir*, Beirut, ts. (Dâru'l-fikr), III, 178-179; İbn Nûcayim, *el-Bâhrû'r-râ'iķ*, VIII, 443; Muhammed b. Abdullah el-Harâşî, *Şerhu Muhtasar Halîl*, Bulak 1317, III, 107; VIII, 176, 177; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr* (Kahire), II, 524, 627; Muhammed b. Mükterem el-Kirmâni, *el-Mesâlik fi'l-menâsîk* (nşr. Suûd b. İbrâhim b. Muhammed eş-Şüreym), Beirut 1424/2003, II, 1027-1029; Sâlih el-Ezherî, *Cevâhîri'l-iklîl*, Beirut, ts. (Dâru'l-mâ'rîfe), I, 6.

Nâbi BOZKURT

Hanzale es-Sühaymî başkanlığında Medina'ye gelen Benî Hanîfe heyetinde yer aldı. Rahhâl b. Unfüve el-Hanefî, Müseylimetülkezzâb ve babası Mûrâre b. Sûlmâ gibi önemli kimselerin bulunduğu on ya da on yedi kişilik bir heyetle Resûl-i Ekrem'in yanına giderek müslüman oldu ve birkaç gün Medine'de kaldı. Resûlullah'tan ilgi gösteren heyet Remle bint Hâris en-Neccâriyye'nin evinde ağırlandı. Bu esnada Mûcââ, Hz. Peygamber ile sık sık görüşerek İslâm'ı anlamaya ve bu konuda bilgi edinmeye çalıştı; Kur'an dinlemek ve öğrenmek için Mescid-i Nebî'deki ders halkalarına katıldı.

Güçlü bir hatip, iyi bir siyaset adamı ve kabilesi arasında itibarlı bir şahsiyet olması sebebiyle Resûl-i Ekrem'in yakını gösterdiği Mûcââ'nın isteği üzerine Necid taraflarındaki Gavre, Gurâbe ve Hubel mevkilerinde bulunan sahipsiz araziler kendisine iktâ edildi. Aralarında düşmanlık bulunan müşrik Benî Zühl kabilesine bağlı Sedûsoğulları tarafından öldürülerle kardeşinin diyetini alabilmek için yardım istedi. Ancak Resûlullah, müşriklerden diyet alınamayacağını söyleyerek Zühloğulları ile yapılacak ilk savaşta elde edilecek ganimetlerin beşte birinden diyeti ödeyeceğini belirtti ve buna dair kendisine bir yazı verdi (Ebû Dâvûd, "İmâre", 20). Medine'den ayrılrken ona ve arkadaşlarına 5'er ukuya gümüş ihsanda bulunuldu.

Mûcââ, Yemâme'ye döndükten sonra kabilesi arasında İslâm'ı yaymaya çalıştı. Resûlullah'ın vefatı esnasında ve daha sonra Müseylimetülkezzâb öncülüğünde Necid taraflarında baş gösteren irtidad hareketlerine karşı çıktı. Hz. Ebû Bekir devrine mürtedelerle yapılan savaşlarda Hâlid b. Velîd'in başarı kazanmasında önemli katkılardır. Savaşın ardından Benî Hanîfe kabilesinin ödeyeceği tazminat konusunda Hâlid b. Velîd nezdinde kabilesini savundu ve hemşehrilerinin en az tazminatla kurtulmasını sağladı. Daha sonra muhtemelen yaşlılığı veya rahatsızlığı sebebiyle savaşlara katılmadı. Ancak onun Hz. Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali devrine Medine'ye geldiği ve onlardan itibar gördüğü bilinmektedir. Şair olarak da tanınan Mûcââ, Hz. Peygamber'den pek az sayıda hadis nakletmiş olup bilinen tek râvisi oğlu Sirâc b. Mûcââ'dır. Kaynaklarda onun Muâviye b. Ebû Süfyân döneminde (661-681) vefat ettiği belirtilmişse de ölüm tarihi hakkında kesin bilgi yoktur.

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû Dâvûd, "İmâre", 20; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, V, 549-550; Buhârî, *et-Târiħu'l-kebir*, VIII, 44; Bélâzûrî, *Fütûħ* (nşr. Abdullah Enîs et-Tabbâ' - Ömer Enîs et-Tabbâ'), Beirut 1407/1987, s. 120, 123, 126-127; İbn Ebû Asîm, *el-Âhâd ve'l-meşâni* (nşr. Bâsim Faysal Ahmed el-Cevâbire), Riyad 1411/1991, III, 310; Taberî, *Târiħ*, Beirut 1411/1991, II, 277-283; İbn Dûreyd, *el-İstikâk*, s. 348; İbn Kâni', *Mu'cemü's-şâhâbe* (nşr. Ebû Abdurrahman Salâh b. Sâlim el-Musarrâtî), Medine 1418/1997, III, 112-113; Merzûbâni, *Mu'cemü's-şu'a'râ'* (nşr. F. Krenkow), Beirut 1402/1982, s. 472; İbn Abdülbâr, *el-İstî'âb* (Bicâvî), I, 1458; İbnü'l-İsîr, *Üsdü'l-ğâbe*, IV, 285-286; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), V, 768-770; VI, 353-354; Muhammed Hamîdullah, *el-Vesâ'iķu's-siyâsiyye*, Beirut 1405/1985, s. 157-159; Ali b. Hüseyin Ali el-Ahmedî, *Mekâtibü'r-Resûl*, Beirut, ts. (Dâru Sa'b), I, 138-139; III, 456-457.

MEHMET EFENDİOĞLU

MÜCEDDİD

(bk. TECDİD).

MÜCEDDİDİYYE (المجدة)

Nakşibendîyye tarikatının
İmâm-ı Rabbâni'ye
(ö. 1034/1624)
nisbet edilen kolu
(bk. NAKŞİBENDİYYE).

MÜCEMMİ' b. CÂRİYE

(مجمع بن حاربة)

Mücemmi' b. Câriye
b. Âmir el-Evsî el-Ensârî
(ö. 60/680 [?])

Sahâbî

Evs kabilesine bağlı Amr b. Avf oğullarındandır. Babası, münafiğların ileri gelenlerinden ve Mescid-i Dirâr'ın kurucularından Câriye b. Âmir el-Evsî'dir. Mücemmi', Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden sonra henüz çocukluk çağında iken İslâm'a girdi. Hudeybiye seferine katıldı ve Beyâtürrîvân'da bulundu. Hayber Gazvesi'ne iştirak etti. Mescid-i Dirâr'ın yıkılışı esnasında buranın imamlık görevini yürüttüğü için kendisinin de münafiğ olduğu ileri sürüldü, ancak münafiğların bu mescidi açma konusundaki asıl amaçlarını bilmediğine dair yemin edince ithamdan kurtuldu.

İyi bir hâfız olan Mücemmi' b. Câriye, Kur'an metnini derleyen Medineli altı sahâbîden biridir. Resûlullah'ın vefatından

- Γ MÜCÂZEFE
(bk. CÜZÂF).
- Γ MÜCBİRE
(bk. CEBRİYYE).
- Γ MÜCCÂA b. MÜRÂRE
(مَجَّاهِدُ بْنُ مَرَّةٍ)
Mûcââ b. Mûrâre b. Sûlmâ el-Hanefî
(ö. 41/661'den sonra)
- Λ Sahâbî.

Yemâme'deki Necid bölgesinde yaşayan Benî Hanîfe kabilesine mensuptur. Babası bu kabilenin önde gelen şahsiyetlerindendi. Mûcââ 10 (631) yılında Sûlmâ b.

MÜCEMMİ' b. CÂRİYE

kısa bir süre önce birkaç süre dışında Kur'an'ın tamamını bir araya toplamış ve bir nüsha meydana getirmiştir. Hz. Peygamber'den sonraki dönemlerde daha çok Kur'an eğitim ve öğretimiyle meşgul oldu. Hz. Ömer'in hilâfeti yıllarında Kubâlîlâr mescidlerinde imam olmasını istediklerinde Mescid-i Dirâr'da imamlık yapması yüzünden halife önce müsaade etmediye de daha sonra izin verdi. Mucemmi'in Hz. Ömer tarafından Kur'an öğretmek için Kûfe'ye gönderildiği ve orada Abdullâh b. Mes'ûd'un kendisinden ders aldığı rivayet edilmektedir. Mucemmi' 60 (680) yılı civarında Medine'de vefat etti. Hz. Peygamber'den on hadis rivayet eden Mucemmi'den oğlu Ya'kûb b. Mucemmi', kardeşinin oğlu Abdurrahman b. Yezîd b. Câriye, İkrîme b. Seleme b. Rebî'a ve Ebû't-Tufeyl Âmir b. Vâsile nakilde bulunmuştur. Rivayetleri Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsne'dî*, Ebû Dâvûd, Tirmîzî ve İbn Mâce'nin *es-Sünen*'lerinde yer almaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsne'dî, III, 420; IV, 226; Tirmîzî, "Siyer", 6, "Fitî", 62; Ebû Dâvûd, "Cihâd", 144, "Îmârc", 24; İbn Mâce, "Cenâ'iz", 33; Vâkipî, *el-Megâzi*, I, 617-618; II, 657, 1046, 1047, 1058; İbn Hîsâm, *es-Sire*, IV, 174; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 355; Be'lâzûrî, *Ensâb*, s. 276; İbn Abdülber, *el-İstâ'âb* (Bîcâvî), III, 1363; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, V, 66-67; İbn Hacer, *el-İshâbe* (Bîcâvî), V, 776-777; a.mlf., *Tehzîbü'l-Tehzîb*, X, 47.

MEHMET EFENDIOĞLU

MÜCERREBÂT

(المجربات)

Tecrübeye dayanan,
tekrar edilen denevler sonunda
verilen hükmân anlamında
mantık terimi
(bk. ZARÛRIYYÂT).

MÜCERRED

(المجرد)

Bekâr yaşamayı tercih eden
sâlik anlamında
tasavvuf ve tarikat terimi.

Sözlükte "bir şeyin kabuklarını soyarak onun özüne ulaşmak" mânâsında **tec-rîd** kelimesi, tasavvufa "sâlikin dünya ve âhiret niyetlerini bir yana bırakıp Allah'a yönelmesi ve sadece O'na gönül vermesi" anlamında kullanılmıştır (Kâlâbâzî, s. 111; Herevî, s. 249; Şehâbeddin es-Sühreverdî, s. 526). Hz. Mûsâ'ya, "Nâlînlarını çıkar" (Tâhâ 20/12) şeklindeki ilâhî hitabı sâfiler,

"Kendini dünya ve âhiretten tecrîd edip sadece bana bağlan" diye yorumlamışlardır (Ankarâvî, s. 272). Bu anlamda **mucerred**, "dunya ve âhiret kayısını bir yana bırakıp Allah'a gönül veren ve sadece O'na bağlanan dervîş" demektir. Sâfiler sâlikin gönüllünde Allah'tan başka bir şeye yer vermemeşine tecrîd, Allah'a gönül verdiği için kendinden geçip tek (ferd) olan Allah'tan başka hiçbir şeyi düşünmemesine de tecrîd adını vermişlerdir. Bu bağlamda tecrîd ve tecrîd birbirini tamamlamaktadır.

Tasavvuf yoluna giren bir kişinin Allah'a tam mânâsıyla yönelmesi, O'ndan başka her şeyden kendisini tecrîd etmesi, bazı zâhid ve mutasavvîflarda evlenmemek ve evlât sahibi olmamak gerektiği kanaatini meydana getirmiştir. Bu kanaati taşıyanlar evlenmeyi tecrîde engel olarak görmüşlerdir (bk. A'ZEB). Sekiz ünlü zâhiden biri olan Âmir b. Abdullâh'in et yememiyi ve evlenmemeyi zühdün gereği gördüğü, ilk sâfilerden Bişâr el-Hâfi'nin de bekâr yaşamayı tercih ettiği kaydedilmektedir. Ancak bu anlayış sâfliliğin bir ilkesi olarak görülmemiştir. Bekârlılık dinle ilgilendirecek evlenmeyen Âmir eleştirilmiş, hatta Şam'a sürülmüştür. Bişâr el-Hâfi, bekâr yaşadığı halde evli olan Ahmed b. Hanbel'in kendisinden üstün olduğu kanaatindeydi (Gazzâlî, II, 24). Bu anlayış fütûvvet ehli ve ahîler arasında da görülür. Sühreverdî, "Avârifü'l-mâ'ârif isimli eserinde tasavvufa ilgili bu meseleyi "müteehhil" ve "mucerred" başlıklar altında incelemiştir.

Bekâr yaşama (mucerretlik) sadece sâflilere has bir uygulama değildir. Nitelik Takîyyüddin İbn Teymiye gibi bazı âlimler evli olmanın faziletine inanmalarına rağmen bekâr yaşamayı tercih etmişlerdir. Abdülfettâh Ebû Gudde, *e'l-Ulemâ'ü'l-uzzâb* adlı eserinde İbn Cerîr et-Taberî, Zemahşerî, Nevevi ve İbn Teymiye gibi hiç evlenmemiş yirmi âlimin hayatını anlatır. Fârâbî ve Ebû Bekir er-Râzî de bekâr yaşamış ünlü filozoflardır.

Bekârlık, Balîm Sultan tarafından örgütlenen Bektaşılık'te önemli bir makam hâline gelmiştir. Bektaşılığın Çelebîler kolu Haci Bektâş-ı Veli'nin evli ve çocuk sahibi olduğu, Babalar kolu onun evlenmediği, ancak yol evlâtları bulunduğu görüşündedir. İkrar veren bekâr tâlib evlenmeyeceğine dair söz verirse mücerred olur. Mücerred olan dervîşin sözünde durmayıp evlenmesi hoş karşılanmaz. Ahmed Rifât, mücerred âyininin sadece Hacibektaş'taki pîrevinde bulunan Balîm Sultan Türbesi'nde icra edildiğini, ancak daha önceleri İstanbul'daki Şâhkulu Dergâh'ında, Dime-toka'da ve Kerbelâ'da da uygulandığını söyler. Balîm Sultan'dan itibaren Haci Bektâş-ı Veli Dergâh'ında mücerred babası unvanıyla bir zatin bulunması gelenek olmuştur. Tâlibin sağ kulağı delinip bir mengûş (küpe) takılır, bu sirada mengûş terçümani okunur: "Bismî Şâh. Gezme âlemdede yürü olma serseri / Cân ü dilden ol muhibb-i Haydarî / Gûş mengûş eyleyip gulâm ol erenler şâhîna / Ol Aliyyü'l-Murtazâ'nın Kanberî'nin kanberi / Ber-cemâl-i Muham-

Mucerredü
Makâlat'ın
ilk iki sayfası
(Köprülu Ktp.,
nr. 856)